

Zasláno Lumíru a Času

„Lumír“ z 1. prosince 1892 dokazuje mi *nepoctivost a negentlemanství v příčině* *genrů p. Klášterského* tím, že cituje sonet psaný ke chvále divadelních genrů téhož básníka a moji polemiku s p. Roháčkem, známou čtenářům těchto listů a tištěnou v nich 1. září 1892. K tomu jen dvě poznámky: 1. Sonet p. Klášterskému napsal jsem *před šesti lety jako 18—19letý člověk*. Je to zcela banální a prostřední, nadšením přetékající poem naivního a nekritického človíčka jako je snad všechna mládež ve zmíněném věku. A ten má něco dokazovati? Neslyšel „Lumír“ nikdy o *pravu evoluce, o nutnosti evoluce*, kterou musí projít každý upřímný člověk, každý, kdo žije a myslí? Kdyby probíral moji literární a poetickou veteš z nejstarší periody, nalezl by, myslím, dokonce invektivy na realismus a hymny na romantismus! „Lumír“ má o charakteru pojem scholastický a středověký, pojem naprosto živý a nemoderní. Jemu je charakter něco *neměnného, věčně a stále stejného*: nikdo nesmí změnit svůj názor — jinak je bezcharakterní. A nesouhlasí-li dnes s něčím, co řekl před lety, — ať mlčí, aby zachoval charakter! To je morálka ubohá. *To je po mém rozumu nemravné. Byl jsem stejně upřímný před šesti lety jako dnes*. Před šesti lety věřil jsem, byl jsem přesvědčen, že genry p. Klášterského jsou umělecké: — dnes tomu nevěřím. A nejen já: stejnou evolucí prošlo několik mladých umělců, několik básníků mojí generace, které mohu jmenovati „Lumíru“ každou chvíli. Touto evolucí prochází každý — sám p. Klášterský. Před šesti lety parodoval realismus (a je jistě kolik literátů, kteří se na to pamatují!) — a dnes se vydává za realistu. — Goethe nazýval každou svoji napsanou práci „obnošeným kabátem“, „odloženým oděvem“, „svlečenou kůží“. Goethe *evolucionista*. Nemohl svoje staré práce číst, nemohl je vidět. Protivily se mu. Hnusily se mu. Poněvadž hledal pravdu — poněvadž chtěl „nekonečnou možnost pravdy“, jak jsem napsal v listě „Lumíru“. Tato pravda je „Lumíru“ neznámá. Jeho ethika je — nemravná. Proto platí, co napsal jsem o něm a na čem trvám, že „na jeho straně ani nemůže být pravda.“ Není ani v mé otázce.

Není umělce, myslitele, člověka, který by nebyl bezcharakterní ve smyslu „Lumíra“. Život je změna, věčná změna, věčný tok, věčný pohyb, věčný zápor existujícího a minulého. Kdyby p. Sládek měl tušení o moderním evolutivním

duchu, o jeho ethice, *nenapsal by nikdy věty, které tisknul v Lumíru*. Kompromituji jej hanebně, opakuji, před celou mladou a mravnou generací. Objevují a stigmatizují jej jako člověka *zpátečnického, jako reakcionáře, jako nefilosofova, jako Janatika a autoritáře* — nepřítel pravdy.

Mohl jsem velmi snadno a hladce hned zpředu při recenzi p. Klášterského ulomiti hrot kopí, kterým mne chce ranit dnes „Lumír“. Neučinil jsem tak, poněvadž jsem pokládal za samozřejmou pravdu, za prostý princip zákon o *nutnosti evoluce, o právu, jaké má každý člověk, i nejmenší, ke změně a rozvoji. Evoluce každého je jeho výhradním právem. Je nedotknutelná. Musí každým být respektována jako přirozená podmínka a nutnost každého duševního života*. Proto jsem o minulých svých názorech ani nemluvil, poněvadž jsou bezcenné a prázdné, smyté a neexistující stíny a zapomenutý prach pro mne. To je jasné.

Pan Vrchlický, který asi *prováděpodobně* (dá se tak souditi z jistých obrátů stylistických) psal eložo o „Drobtech života“ v Lumíru z 20. listopadu, nesoudil také vždycky *tak* o p. Klášterském. Vyslovil malou sympatii k genrům vůbec a speciálně k genrům p. Klášterského i k jeho talentu nejen mně, ale i jiným dvěma literátům, pokud vím. Prošel tedy *svoji* evolucí zrovna jako já *svoji*. Ale přejete-li ji autoru čtyřicetiletému, přejte ji také — osmnáctiletému naivnímu a exaltovanému hochovi — a nedělejte z něho bezkarakterního ničemu, když jeho duševní svět je *po šesti letech jiný než byl před šesti lety!*

„Lumír“ postavil celou otázku, bohužel, na půdu zcela subjektivní a *osobní*. Klade důraz na přátelský a soukromý poměr, v němž jsem stál kdysi k p. Klášterskému. Mohu odpověděti prostě, že veřejnosti do toho naprosto nic není. Ale poněvadž z faktu tohoto těženy *neloyálně a perfidně* konsekvence, jež jsou naprosto živé a hypothesované, dotýkám se i tohoto bodu — třeba s nejvyšším odporem. Odium padá na „Lumír“, který *bez mého svolení* otisknul *soukromý dokument* (báseň „genrům Petra Jasmína“) způsobem bezprávným, s porušením mého vlastnictví literárního — se špinavou tendencí skandálu.

Osobní styk můj s p. Klášterským byl rázu důvěrného v letech 1886—1889. Byl podmíněn společnými nebo alespoň blízkými principy uměleckými. Uvolňoval a kazil se zase jenom těmito uměleckými názory — *a ničím jiným, žádnými motivy vnějšími nebo politickými. To doujám, potvrdí loyálně každému sám p. Klášterský*. Žádná literární revnivost, žádné zášti pro úspěchy p. Klášterského. Nepokládal jsem se nikdy za jeho rivala — to ví dobře každý — a nejlépe p. Klášterský sám. Moje aspirace byly vždy docela jiné než „populárnost“ a „úspěchy u čtenářů“. Cítili jsme a poznávali jsme oba, že naše názory, pojmy, ideje se rozcházejí vždy víc a více — a nevyhledávali jsme se, nehledali jsme osobní styk. To bylo všecko. Tak jsme se rozešli bez každého motivu, bez nejslabšího hněvu, bez výměny slova nebo věty. Byli jsme dva lidé, kteří spolu rádi mluvili o uměleckých thematech. Nic víc. A když nešlo dobře dohodovat se v těchto věcech, přestali jsme vůbec spolu mluvit, prostě proto, že o jiném jsme spolu mluvit

neuměli a nedovedli. Nebyli jsme literární přátelé, kteří ve dvou chtějí se lépe protlačiti a probít než v jednom. Neměli jsme a neformovali jsme si žádná společná kreda. Nepřisahal nikdo nic a na nic. Nezradil proto nic p. Klášterský, když *v době osobního styku ještě* r. 1889 tisknul ve „Světozoru“ báseň „*Pohádka o Romantice*“ (str. 495), kde parodoval moje tehdejší ideje, názory a i poesie symbolické (které znal cestou soukromou jen z rukopisu). Nerozešel jsem se s ním pro tuto báseň. Roztržka osobní přišla sama sebou, tiše, ale nutně. Ale věřím (a doufám také p. Klášterský), že jsem se nedopustil ani já žádné zrady, když jsem dnes *po třech letech* (kdy všechen styk osobní i umělecký s p. Klášterským je mi zapomenutá a nejasná minulost) řekl svoje myšlenky o jeho umění v kritické analýse přímo a direktně, jako je on řekl dávno před tím sice v básni a nepřímou, ale proto neměně určitě.

Pikantní procesy a dramatické motivy, které chtěl odhalovati „Lumír“, jsou falešné halucinace. Dnes je mi p. Klášterský stejně tak cizí jako člověk, jehož jsem nikdy neviděl. V mé duši, ujišťuji „Lumír“, nezůstalo po té celé době společného styku ani stopy — ani prachu. Mohu říci dnes o p. Klášterském zrovna tak dobře pravdu jako o člověku, jehož jsem nikdy nepotkal, s nímž jsem nikdy nemluvil, jež jsem nikdy neviděl. A tu pravdu jsem řekl také o p. Klášterském v Lit. listech z 16. října 1892. *Pravdu, t. j. svoji myšlenku a celou svoji myšlenku*.

2. Pan Sládek otiskuje také moji polemiku s p. Roháčkem (*kuse*, neboť škrtnul z ní stejně jako z referátu o *genru p. Klášterského* celé věty, jež nechtěl z dobrých důvodů reprodukovati svým čtenářům) známou čtenářům těchto listů — jako dokument mojí slabé gentlemanskosti. Nechci hledati v kronice „Lumíra“ z bojovné a starší jeho periody, způsob jeho polemik. Každý, kdo je zná, ví dávno, co o nich myslit. Já v polemice s p. Roháčkem nekonstatoval nic než fakta: *že p. Roháček zapřel a překroutil za měsíc věty, které tisknul před měsícem, a že pronesl v polemice se mnou o kritice názory falešné a nemoderní*. To opakuji klidně dnes poznovu. A vždycky. A každému. To je fakt, který se dá po každé dokázat, který je evidentní. Stačí na to otevřít si dotyčná čísla „Nivy“. *Já sám nehledal polemiky nikdy*: ani s p. Kvapilem, ani s p. Roháčkem, ani s „Časem“. *Vždycky jsem byl napaden. Vždycky jsem se jen bránil*. Tradice literárního šermu znám dokonale od Rivalova a Barbeye d'Aureilly až po Heina a Zolu a vím, že jsem se nikdy proti nim neprohřešil v ničem. Že v polemice padne přikřejší slovo, je přirozené — poněvadž se na mne útočí, poněvadž jsem napaden. *Ale s „Lumírem“ nevedl jsem žádnou polemiku*. Psal jsem o p. Klášterském — a odpovídal mi *za šest neděl* — nějaký Anonymus — ale rozhodně *ne p. Klášterský sám*.

„Čas“ z 3. prosince je spojencem „Lumíra“. Hájí tam p. Kvapila (v době naší polemiky stál proti němu) a p. Roháčka. Mám smutné zkušenosti z minulého roku, kdy „Čas“ z mých odpovědí vytrhl a překroutil několik vět, rozházel je do svojí „studie“, vykládal je proti zřejmému a patrnému jich smyslu a pak velice snadno — „porážel“. Od takového listu nedám se poučovat o způsobu a formě polemik.

Ani o zákoníku cti a taktu. A jakým právem p. Herben vtahuje do dnešní otázky „symbolismus“, je mi mysteriem. Straší jej patrně ještě dnes ve dne v noci. Prohlásil jsem několikrát, dokázal jsem to několikrát, že *kritika* nemá s těmito otázkami co dělat. Konstatují to z úslužnosti p. Herbenovi ještě jednou. Píše-li však dále, že žádám „pro své přátele přímo adoraci“, ostatní většinou spisovatelů že smýkám jako „onucemi“, je to *ničemná lež a perfidnost*. V celém letošním ročníku Literárních listů analysoval jsem 5 spisovatelů: pp. Krušinu, Dvořáka, Kaminského, Červinku a Brauna. *Kde jsou tu moji přátelé? Kde smýkám většinou spisovatelů jako „onucemi“? Všecky referáty jsou, chcete-li užít této dětské a naivní distinkce, „příznivé“ až na Brauna.*¹ Že s lidmi, které v literatuře nejvýše cením jsem náhodou osobně znám, nemůže mi překážet, abych na nich po případech nedemonstroval jisté principy. Nemohu za to, že v nich jsou nejlépe realizovány. A nevím, proč mají trpět za to, že nešťastnou náhodou se s nimi znám. Že odkazy ty — všeho všudy tři čtyři řádky — byly zcela věcné, ví každý, kdo moje referáty četl. *Ale nejméně práva má „Čas“ vinití mne ze stranictví, „Čas“, který není než reklamní a popularisující list realistické strany, který v každém čísle ověšuje naivními hymnami poslední čísla Athenea nebo novou beletrii svých stoupců.*² Podle toho by nemohl psát „Čas“ kritiku o žádném pražském literátovi, poněvadž p. Herben se se všemi zná a s většinou jich snad si tyká. Podle toho nemohlo by se v „Lumíru“ psát o pp. Vrchlickém, Zeyerovi, Heritesovi atd. atd. — ale zatím se píše velice vytrvale — a bez nejmenších skrupulí — s pravým přátelským pathosem a kolegiálními hyperbolami. Ale tyto směšnosti může napsat jen p. Herben, který vidí pořad ještě v kritikovi „nestranného soudce“ s váhami v jedné, s mečem v druhé ruce a — copem a parukou na hlavě. Ctihodný názor — ale také ctihodně starý! Snad to bylo také zlé svědomí a péče o moji mravní neporušenost (obojí chodívá dohromady), které probudily vzácný talent p. Herbenův. Škoda, že zvrhnul se v bídnou *pomluvu*, která nešetří ani mrtvého, k němuž není strana po smrti vděčnější než za živa.

Studii moji o Schauerovi — neboť o něj běží — napadá p. Herben jako naprosto falešnou. Nakreslil prý jsem falešný portrét, a p. Herben svolává k němu s velkým hlukem všechny *dávné* přátele Schauerovy — až z Brna. „Že není trefen!“ volá p. Herben — „vy jste ho přece znali.“ „Vy jste ho znal deset let, mluvte!“ „A vy dvanáct. Tedy.“ — Komu to vykládá p. Herben? Tři čtvrtiny studie jsou analýs prací a názorů, idejí a tendencí Schauerových. Jsou analýsou jeho *tištěných prací*.

1 - Ale ptám se, jak choval se „Čas“ k pp. *Heydukovi, Mrštkovi* (o jeho „Paní Urbanové“ napsal půl druhého řádku, „že je to klopýtnutí mladého nadšence“), *Karlu Švandovi* (Fantastické povídky) a jiným?

2 - Popisy v p. Šimáčkové „Štěstí“ jsou podle „Času“ na stejné výši (?) jako Zolovy v „Díle“. Z p. Táborského dělal „Čas“ českého — Puškina (?) atd. Podrobnější katalog byl by velice humoristický!

Každý je zná, každý může verifikovati moje závěry. Zde není chyby — a zná-li p. Herben nějakou, ať si neobtěžuje mi ji dokázati. Ale křičet, že v mé studii „dávni přátelé“ Schauera nepoznali, je bezmyslenkovité a dětinské. Pan Herben sedí u stolu v hostinci s lidmi deset nebo dvacet let, a jejich duševní život je mu pod sedmi zámký! Tiskne si ruku s dvaceti básničky a o jejich duševní konstituci nemá ponětí! Tři čtvrtiny mé práce jsou *pozitivní* závěry z děl, slov, činů zemřelého. Zde se dá dokazovat, a prosím, aby p. Herben *dokazoval!* — Na konci článku podal jsem *fysický a živý* obraz Schauerův, vztýčil jsem jej v kruhu *jeho společnosti*, podal jsem člověka živého a hýbajícího se — podle moderní metody kritické — tak, jak jsem jej z *vlastního postřehu a názoru* znal. A tu je zase všecko správné a bezprostřední — žádná „intuice“ (sic!), jak píše p. Herben domněle vtípně — vskutku jen bezmyslně.

Zejména je prý všecko *živé*, co napsal jsem o účastenství Schauerově v prvních počátcích „Času“! Měl prý jsem se „zeptat“, když jsem neznal poměry! — Lituji, že musím p. Herbenovi i tu odporovat. Nepsal jsem *historickou skizzu* o vzniku „Času“. Chtěl jsem zachytiti jen duševní naladění Schauerovo — jeho duševní stav, city, ideje, když psal známé první články do „Času“. A že je psal přece Schauer, konstatoval sám p. prof. Masaryk v Strakonících. *Je to všeobecně známé*. Či není to pravda? Tu je však povinnost Času a ne mojí, aby konstatoval pravdu o vzniku svojí publicistiky, poměru a účastenství jednotlivých osob! Či trátí se původ „Času“ pod maskami a katakombami romantických spiknutí? Mně v mém článku neběželo o historické konstatování fakta; napsal jsem jen, že Schauer pracoval na nově založeném „Čase“. *Je fakt, že Schauer názory a ideje kritické, formované v prvních číslech Času, myslil a žil déle než dvě léta před založením „Času“*. Dokazuje to zřejmě list datovaný r. 1884, který uveřejnily právě tyto listy. Zde jsou již otázky tyto v jádru a zárodku. *A tento duševní svět, tuto formaci Schauerovu vystihnul jsem a podal ve své studii naprosto určitě a správně, tvrdím otevřeně*. K tomu jsem se nepotřeboval nikoho na nic „ptát“. Pan Herben pověděl by mi o těchto duševních procesech — jak je slabý psycholog — velmi málo. Dal jsem však čísti *rukopis* svojí práce jednomu z nejdůvěrnějších přátel Schauerových, p. Štolcovi, a ten potvrdil mi jeho správnost. Ostatek nevěřím vůbec ústním tradicím a legendám. Já činil závěry ze Schauerových prací a činů — z faktů. *Moje studie o něm je psychologní a pozitivní*. A i kdybych věřil v tradici, nešel bych pro poučení k p. Herbenovi. Poněvadž, pokud jsem jej poznal z loňského sporu svého s ním, mám pochyby o jeho pravdivilnosti,

V Praze 6. prosince 1892,